

Conferència a formadors/es de la 43a Escola d'Estiu de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

***Imaginar l'educació del
segle XXI: fer bé les coses
o fer coses millors?***

Ferran Ruiz Tarragó

Barcelona, 26 de juny de 2008

El discurs de “més del mateix” /1

- Augmentar les plantilles de professorat i disminuir les ràtios alumnes/professors
- Ampliar l'oferta de formació del professorat
- Ampliar el nombre d'hores de classe de les assignatures
- Reformar/reorientar el currículum i crear noves assignatures
- Perfeccionar les didàctiques

El discurs de "més del mateix" /2

- Cobrar més pel mateix treball i/o disminuir les hores lectives
- Aprofundir les avaluacions internes i externes
- Augmentar el grau de control extern sobre els alumnes i el sistema
- Disposar de més recursos econòmics i materials
- Promoure noves lleis i disposicions administratives

La finalitat de “més del mateix”
és fer millor les coses (obtenint
millors resultats amb els
paràmetres de sempre), però ...

*n'hi ha prou amb “fer millor
les coses” per afrontar els
reptes educatius de
l'alumnat i de la societat?*

Si el context social canvia de manera significativa ...

no seria lògic esperar que els centres educatius s'estiguessin reorganitzant de manera substancial?

El canvi de les institucions educatives hauria d'estar guiat per l'anàlisi conjunta dels àmbits següents (disfuncions, reptes, oportunitats):

Alumnat

Infraestructura

Currículum

Professorat

Estructura

Societat

Punt de partida:

“La primera tarea del pensamiento es tratar de ir más allá de los velos ideológicos, de los prejuicios, de los estereotipos, de las verdades heredadas o de los clisés”

Emilio Lamo de Espinosa

Alumnat

L'alumnat ha canviat molt perquè absorbeix i reflecteix els extraordinaris canvis del seu entorn

(veure, per exemple <http://confrontarlarealitat.notlong.com>)

En conjunt el jovent ha canviat molt més que les institucions que fa molt de temps la societat va dissenyar per formar-lo

La passivitat forçosa a que la pràctica educativa sotmet l'alumnat té un efecte pervers

“Com volem que els alumnes aprenguin, que s’interessin per les coses si cada moment, minut a minut, els hi diem què han de fer?”

El director d'un centre educatiu holandès

El factor decisivo del abandono escolar es el desfase cultural y tecnológico entre los jóvenes de hoy y un sistema que no ha evolucionado

La idea de que una joven de hoy se cargue una mochila de libros de texto aburridos definidos por burócratas ministeriales y se encierre en un aula a soportar un discurso irrelevante en su perspectiva y que todo esto lo aguante en nombre del futuro es simplemente absurda.

Y eso que los datos

Estudiar, ¿para qué?

Manuel Castells - La Vanguardia 24/11/2007

CAPÍTULO III

Currículo

Artículo 6. *Currículo.*

1. A los efectos de lo dispuesto en esta Ley, se entiende por currículo el conjunto de objetivos, competencias básicas, contenidos, métodos pedagógicos y criterios de evaluación de cada una de las enseñanzas reguladas en la presente Ley.

2. Con el fin de asegurar una formación común y garantizar la validez de los títulos correspondientes, el Gobierno fijará, en relación con los objetivos, competencias básicas, contenidos y criterios de evaluación, los aspectos básicos del currículo que constituyen las ense-

**El currículum és llei: pretén
reglamentar-ho tot**

El currículum ...

- Està dominat per objectius institucionals (expedició de títols, control social, tradició cultural, ideologies, ...)
- És academicista i orientat al passat
- És despersonalitzat
- Es basa en una avaluació tradicional (que no permet valorar nous objectius)
- Contempla les TIC com a afegitons

Estructura organitzativa

El quadre horari (professor-hora-grup-materia-aula) que governa la vida escolar reflecteix:

- la concepció gestionària de la pedagogia
- que compta més el procés (fer classe i examinar) que el resultat (aprendre i guanyar autonomia)
- que ningú no es fa responsable dels aprenentatges i del benestar dels alumnes

Organitzat per impartir classe
Activitat solitària del docent
Compartimentat en matèries
Ensenyar → retenir → examinar
Mínima informació de l'alumne
Disciplina extrínseca
Estructura rígida
Burocràtic - nacional - tancat

Arquetipus educatiu de l'era industrial

Infraestructura

L'aula de classe acostuma a ser una aula de mínims (en molts casos seria impossible reduir-ne el cost)

La impersonalitat, la nuesa, el mobiliari rudimentari i els acabats de moltes aules no ajuden a suscitar cap vincle emocional amb l'aprenentatge

(Por una transformación del diseño escolar

<http://www.xtec.cat/~fruibz/present/d1204.pdf>)

La actual arquitectura escolar corresponde a un sistema educativo que fue diseñado para la transmisión y el control. El aula es el espacio para dar lecciones con un horario escolar pautado a timbrazos que satisface el ideal administrativo-burocrático de hora-profesor-grupo-materia. No es un espacio concebido para investigar, ni para trabajar en equipo, ni siquiera para que lo hagan los profesores reforzándose mutuamente.

Por una transformación del diseño escolar
Escuela, núm. 3777 - 21/02/2008

La infoestructura (conjunt d'aplicacions i serveis de TIC, dades, continguts digitals, entorns de treball i repositoris personals) a disposició del professorat i de l'alumnat per a l'ensenyament i l'aprenentatge és en general molt limitada

Foto: El Periódico de Catalunya

Professorat

El binomi professorat-aula

- Aprendre a l'aula encara es concep (especialment a secundària) com un procés linealment determinat per l'activitat transmissiva del professor/a
- L'aula tradicional imposa la premissa que un cert nombre d'estudiants de la mateixa edat aprendran la mateixa cosa en el mateix lloc, de la mateixa persona i de la mateixa manera, igual per a tots

(Por una transformación del diseño escolar

<http://www.xtec.cat/~fruiz/present/d1204.pdf>)

Formadores mal formados

Los expertos en educación urgen a mejorar la preparación de los profesores

32 LA VANGUARDIA

SOCIEDAD

SÁBADO, 24 FEBRERO 2007

La receta de la buena enseñanza

Sindicatos y Educació comparten la necesidad de reformar la formación de los profesores

MERCÈ BELTRAN
Barcelona

El debate sobre la necesaria reforma de la forma-

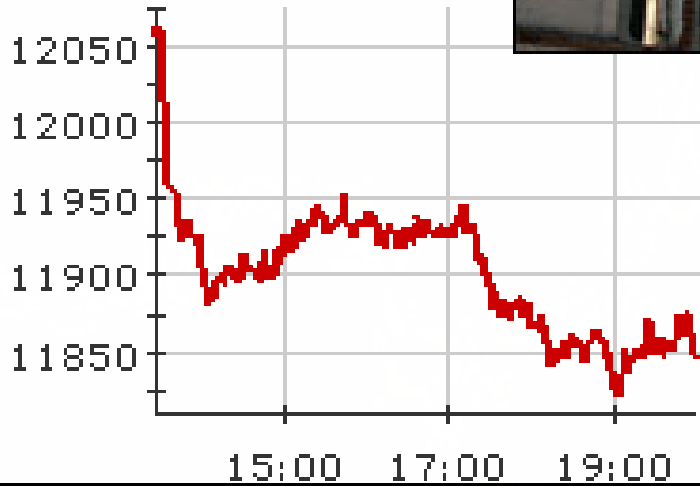
LA VANGUARDIA.es

“Se nos ha ido la mano en lo de la permisividad”

Tos lectores de

Sospitosos habituals: els professors/es

Diagnòstic "mediàtic" i de l'*establishment* educatiu: s'ha de millorar la formació (la formació com a panacea)

Societat: canvis i demandes

De la societat industrial a la societat del coneixement

- La competitivitat es basa en el coneixement, la creativitat i la innovació
- Canvien els productes/serveis, els processos i les estratègies
- Projectes i xarxes són les noves formes d'organització

Implicacions laborals-personals

- Els empleadors són més exigents i tenen més on escollir
- Les feines són inestables i el mercat laboral s'ha globalizat
- Les trajectories d'aprenentatge esdevenent complexes, permanents i personals

Cal saber "gestionar-se un mateix"

La societat del coneixement requereix que el sistema educatiu prepari per a:

- Saber treballar amb informació, conceptes i relacions
- Operar en un entorn canviant, complex, impredecible i global
- Formes d'organització basades en projectes, xarxes i partenariats
- Ser competent, emprenedor, creatiu, responsable, predisposat a canviar, a aprendre i a treballar en equip

Sist. educ. industrial	Sist. ed. "model XXI"
centrat en el professor que imparteix	centrat en l'alumne que aprén
basat en àrees/matèries	basat en projectes
estandarditzat - horari rígid	personalitzat - horari flexible
professor sol → molts alumnes	diversos profs. → un alumne
predomina la recepció passiva	interacció i creativitat
ensenyar-retenir-examinar	aprendre-criticar-produir
motivac. ext.: exclusió, càstig	motiv. int.: compromís, satisf.
sense inform. ni tutoria "real"	amb dades i tutoria personalit.
professor i alumnes aïllats	professors i alumnes en xarxa
pseudo-control extern de quali.	qualitat intrínseca
burocràtic-nacional-tancat	àgil-global-obert a l'exterior

Transformacions

Personalització de l'aprenentatge

Rols de professors i alumnes

Organització

Espais i equipaments

Personalitzar l'aprenentatge

- El currículum escolar és “només” la base de l'educació al llarg de la vida
- Les competències bàsiques són absolutament fonamentals
- Cada alumne redefineix de manera contínua la seva trajectòria d'aprenentatge

Cal superar aquest model de l'educació:

misa de que un cierto número de estudiantes de la misma edad -de los cuales se hipotetiza un similar desarrollo cognitivo y un bagaje semejante de experiencias- aprenderán la misma cosa en el mismo sitio, de la misma persona y de la misma manera, igual para todos. Aprender en el aula se concibe primordialmente como un proceso lineal asociado a la actividad transmisiva del profesor. Además, aunque la

Por una transformación del diseño escolar

Escuela, núm. 3777 - 21/02/2008

*L'obligació de l'escola
"ha de ser" personalitzar
l'aprenentatge de cada
alumne d'una manera
ordenada, assistida i
eficaç*

Rols del professorat

- Conèixer l'alumne, orientar-lo i donar-li suport en base als seus coneixements, destreses i aficions
- Planificar i gestionar l'aprenentatge personalitzat en base a:
  - competències, producció i aplicació
  - inserir l'alumne en diversos grups/xarxes
- Emprar al màxim la infoestructura

Rols de l'alumnat

- Treballar individualment i en grup en projectes, investigacions i activitats
- Explicar el que investiga i descobreix, fer productiu l'aprenentatge i ajudar els altres
- Ser avaluat per les seves competències personals, la iniciativa i la capacitat d'aplicar el coneixement
- Emprar les TIC com a eines de producció i de treball intel·lectual
- Participar en la gestió del seu aprenentatge

Estructura organitzativa

- Organitzar en funció de l'aprenentatge i dels resultats dels alumnes
- Basada en el treball en xarxa
- Gestionar la informació necessària per personalitzar l'aprenentatge
- Integrar les TIC al màxim nivell
- Estructura "empresarial" i oberta a la cooperació externa

Espais i equipaments

- Fan falta mobiliaris i espais flexibles, còmodes i inclusivus
- Aptes per al treball en equip i la col·laboració
- Aptes per al treball personal i l'ús integrat i ubic de les tecnologies

Prioritats

- Promoure **noves visions** de l'educació
- Construir un nou **sistema de lideratge escolar**
- Crear, aplicar i difondre **nou coneixement**

Conceptualitzar les TIC

- Alumnat: eines d'exploració, d'expressió i d'intercanvi
- Professorat: substracte de la personalització de l'aprenentatge
- Centre: eines de gestió integral de l'organització

Nova organització → nou lideratge

- Liderar és tenir i exercir la capacitat de gestionar persones i diners
- Liderar és ser capaç de garantir que s'assoleixen els objectius
- Liderar és gestionar el canvi per aconseguir una organització que aprèn i que evoluciona

Moltes gràcies

Ferran Ruiz Tarragó

frrtarrago@gmail.com

<http://www.xtec.cat/~fruiz/>